

ковъ, комуто то разказало, че е преплувало само за да извести руситѣ, че турцитѣ се готвятъ да минатъ Дунава и да нападнатъ рускитѣ войски, което найстина по-сетне се потвърдило. Наградили момчето съ медаль; по-сетне то свършило курсъ въ кадетски корпусъ, служило въ руската армия и днесъ (1878) въ чинъ капитанъ командува българска дружина. Следъ него преплувалъ Дунава съ сжщата целъ и другъ единъ по-възрастенъ българинъ — Ангелъ Тодоровъ (сега — 1878 — офицеръ въ Кавказъ).

Войната се завършила съ Парижкия договоръ отъ 18 (30) мартъ 1856 г. Тръбва да признаемъ, че тя твърде много отслабила надеждитѣ на южнитѣ славяни въ руската помощъ. Но ако и да били оскъдни нейнитѣ резултати, тя все пакъ принесла полза на българитѣ съ това, че запознала Русия по-отблизо съ характера и съ положението на българския народъ⁷ и че дала новъ гласъкъ и насока на народното имъ движение. Тя доказала на руситѣ, че единствениятъ вѣренъ пжтъ за освобождението на българския народъ отъ турското иго било материялното, умственото и нравственото развитие на народа. Главенъ деецъ въ връзкитѣ на Русия съ българитѣ въ течение на двадесетъ години било основаното презъ време на войната „Одеско българско настоятелство“. Сегашната си организация то получило на 1860 г. съ указъ отъ св. Синодъ (отъ 26 октомврий) до преосвещения Димитрий, архиепископъ херсонски и одески, въ който указъ светиятъ Синодъ, съобщавайки на архиепископа за възложеното нему звание попечителъ на Настоятелството, съобщавалъ му и временната инструкция, по която ще се ръководи при разпредѣляне на събранитѣ пожертвувания. Настоятелството, което се ползувало и ползува съ довѣрието на руското правителство, при посрѣдството на руската мисия въ Цариградъ и рускитѣ консулства снабдило съ книги, принадлежности, камбани и одежди нѣколко стотинъ български църкви въ крайдунавска България, въ Тракия и Македония (дори въ Дебъръ); помагало на сжществуващитѣ училища съ книги, карти и пр. и съдействувало да се отварятъ нови училища; грижило се за образованието на свещеници и учители; помагало на младежи българи, които отъ любовъ къмъ науката отивали въ Русия. То дори изходатайствувало отъ правителството държавни стипендии за българи, както въ срѣднитѣ учебни заведения и въ университетитѣ, така и въ висшитѣ специални (технологически, инженерни, военни и пр.); изходатайствувало сжщо и всѣкогодишна държавна помощъ за образованието на петъ български девойки въ одескитѣ девически училища и за десетъ въ Левашовския пансионъ въ Киевъ. Освенъ това, Настоятелството взимало участие въ всички въпроси, които живо интересували българския народъ⁸. Между това развоятъ на българския църковенъ въпросъ наскоро следъ свършване на войната получилъ новъ обратъ благодарение на единъ актъ на Портата.

Следъ Кримската война, изходътъ на която значително намалилъ надеждитѣ на раята за руска помощъ, султанътъ на 16 февруарий 1856 г. издалъ известния хати-хумаюнъ, продиктуванъ на Портата отъ представителитѣ на западнитѣ държави. Били обещани религиозно и народностно равноправие, свобода на вѣроизповѣданието и на съвестта и смѣсени сждилица, допущане на християни до държавни длѣжности и въ войската, достъпъ на християнски представители въ държавния съветъ и т. н. Набелязани били и църковни реформи; сжществуващитѣ до тогава плащания за епископитѣ и патриарха по такси трѣбвало да бждатъ замѣнени съ опредѣлена заплата, а всички не чистоцърковни дѣла на християнскитѣ „народности“ (собствено църкви) трѣбвало да бждатъ завеждани отъ изборни съвети отъ духовни и свѣтски лица.